

переглянути, додати до моєї професійної компетентності для того, щоб створити умови для взаємодії з учнями на принципах співробітництва [1, с.111].

Наукова організація праці вчителя – організатора проектної діяльності учнів			
Система підготовки до управління проектною діяльністю учнів		Техніка особистої праці	Умови праці

Рис.2. Основні компоненти НОП вчителя – організатора проектної діяльності учнів

Визначення засобів управління проектною діяльністю учнів та компонентів праці вчителя не вичерпує усіх аспектів зазначеної проблеми. Подальшого вивчення потребують такі питання: можливості створення педагогічного середовища для виконання творчих проектів на принципах НОП, шляхи створення умов праці вчителя – організатора проектного навчання, особливості техніки особистої праці вчителя стосовно підготовки до управління творчим проектом.

Література:

1. Пахомова Н.Ю. Освоение учителем технологии проектного обучения // Школьные технологии. – 2006. – №8. – С.109-114
2. Раченко И.П. НОТ учителя. – М.: Просвещение, 1982. – 208с.

УДК 373. 5: 379.8 (477)

**С.О. Рабійчук
м. Хмельницький, Україна**

ШКОЛА - ЕФЕКТИВНИЙ ОРГАНІЗАТОР ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Важливе місце в підвищенні ефективності організації дозвіллевої діяльності сучасних старшокласників займає школа. З моменту виникнення вона була установою з передавання, в першу чергу, багатства духовних цінностей. Виховання й навчання - дві найважливіші взаємозалежні функції сучасної школи, які формують позитивні якості, характер дитини, сприяють розвитку її здібностей.

Позакласна робота в школі, що полягає в проведенні різноманітних виховно-освітніх занять у вільний від уроків час, значно розширює можливості вчительського колективу у вивченні індивідуальних особливостей учнів, надає більшу рухливість і гнучкість усій системі шкільного навчання й виховання, створює сприятливі умови для нагромадження досвіду спільної діяльності, спілкування, дає простір для прояву самостійності й творчості.

Про важливість вільного часу й активного відпочинку для учнів у школі писав у своїй книзі «Павлышская средняя школа» В. Сухомлинський. Він зокрема, відзначав, що «у відпочинку вихованець повинен бачити один із засобів не тільки зміцнення здоров'я й фізичних сил, але й розвитку сил духовних» [3, с.170].

Відпочинок - це розумне чергування різноманітних видів діяльності в праці, у задоволенні естетичних запитів, у творчості, у насолоді красою природи. «По-справжньому людина може дорожити вільним часом і насолоджуватися відпочинком лише тоді, коли він знає смак праці, коли праця для нього життєва потреба. При такому погляді на працю вихованці прагнуть до діяльного відпочинку – читають художню літературу, займаються

працею на свіжому повітрі». «Години відпочинку - складний період у духовному житті, коли людина користується цінностями культури, створеними іншими людьми» [3, с.170-172].

Майстерність виховання, вважає В. Сухомлинський, в тім, щоб час, вільний від навчання й фізичної праці, був наповнений живою, хвилюючою думкою, глибокими моральними, інтелектуальними і естетичними почуттями. «Чим багатше духовні інтереси в години відпочинку, тим більше залучає дитину навчання, розумова праця на уроках, тим більше він відчуває красу в добутках мистецтва» [3, с.172].

Отже, чим різноманітніші форми й методи організації дозвілля у школі, як центрі, чим глибше розуміння важливості вільного часу і його доцільній організації в житті старшокласника з боку дорослих, чим послідовніше проведена в школі виховна робота, тим краще середовище для розвитку ініціативи, активності молоді. «У кожній дитині дремають задатки якихось здібностей. Ці задатки як порох: щоб їх запалити, необхідна іскра. Такою іскрою є натхнення, захоплення майстерністю свого товариша або ровесника. Різноманітні види праці, що оточують дитину з перших днів його приходу в школу це образно говорячи, магніти різної сили, які притягають чуйну стрілку компаса, що вказує дитині його шлях» [3, с. 348-352].

Ідеї взаємодії школи й різноманітних позашкільних установ у процесі виховання підростаючого покоління в сучасних умовах висловлювали: А. Андрейко, М. Коваль, Н. Крилова, М. Щетинін та інші.

Про важливість педагогічно доцільного й продуманого процесу організації вільного часу учнів, що носить самостійний, самодіяльний характер говорили класики вітчизняної педагогіки: А. Макаренко, М. Пистрак, В. Терський, С. Шацький та інші. І сьогодні висловлені ними ідеї про самоврядування учнів, про визнання їхніх прав дорослими, спілкування з дітьми на демократичній основі з урахуванням індивідуальних інтересів, залучення старшокласників до конкретних видів соціально - практичної діяльності не втратили своєї актуальності й значимості.

Самоорганізація дозвілєвої діяльності сприяє свідомому вибору майбутньої професії, розумному відбору життєвих позицій, появі самостійних творчих ідей у молодих людей, чекає від них певних умінь і знань, навичок спілкування. Самоврядування, що розуміється в змісті широкої самодіяльності учнів у межах організованого шкільного життя, має будуватися, на думку М. Пистрака і його колег, на наступних положеннях:

по-перше, самоорганізація учнів може виникати й повинна створюватися навколо певної справи, близької до інтересів учнів;

по-друге, учитель завжди направляє роботу із самоорганізації, він повинен вчасно подати допомогу і пораду, тактовно керувати учнями;

по-третє, важливо залучати учнів в активну роботу організації школи, самоорганізація учнів повинна безпосередньо служити зближенню школи з іншими дитячими установами.

Таким чином, школа, як державна установа, протягом всієї історії здійснюючи виховання підростаючого покоління, забезпечувала систематичний і цілеспрямований розвиток дитини через організацію позаурочної роботи й координацію зусиль дозвілєвих установ і громадських організацій. Тим самим вона сприяла позитивним змінам у навколишньому її середовищі й забезпечувала умови для розвитку особистості дитини. Школа тривалий час протягом існування радянської держави поєднувала у своїх стінах різні дитячі об'єднання: навчальні, колективи піонерської і комсомольської організацій, тимчасові групи по інтересах. Існуючі види позаурочної діяльності, що ототожнювалися з дозвіллям, такий як суспільно-політичний, трудовий, пізнавальний, художньо - естетичний, спортивний, організаторський, військово-патріотичний, інтернаціональний та інші, диктували перелік можливих заходів, які, у свою чергу, визначали, якими вони будуть за формою, по своєму змісту й відношенню учасників.

Як справедливо відзначає Б. Вульф: «у середині 80-х рр. загострилось протиріччя між об'єктивними можливостями шкільного комсомолу як одного з факторів виховання особистості старшокласника і не відповідає ні суспільним потребам, ні інтересам учнів фактичною реалізацією цих можливостей в масовій практиці. Бюрократизм, формалізм у

роботі привели до зниження авторитету організації в педагогічному й учнівському колективах» [1, с. 3-4].

Школа, як і раніше розглядається основним соціальним інститутом вирішальне завдання якого – виховання дітей, що включає у себе різноманітні тимчасові дитячі об'єднання й реалізує їх діяльність. Незважаючи на зміну соціальної ситуації в країні, не завжди сприятливе формуюче середовище, у якому відбувається становлення особистості, сьогодні саме школа, педагоги можуть виховати повноціного суб'єкта життя, здатного на свідомий вибір, на розумний відбір життєвих позицій, на самостійне вироблення ідей.

У сучасній педагогічній науці ведеться активний пошук оптимальних моделей включення молоді в перетворюючу діяльність, що надасть їм умови для розвитку, соціального самовизначення, розширить життєвий досвід старшокласників. У цьому зв'язку багатьма педагогами-практиками розглядаються можливості розширення змісту діяльності школи, її об'єднання, інтеграцію з дозвіллевыми установами по вихованню підростаючого покоління, підкреслюється важливість доцільної педагогічної організації вільного часу школярів.

В. Караковський, Л. Новикова, Н. Селіванова, розглядаючи процес становлення й розвитку виховної системи школи, підкреслюють, що «в основі діяльності педагогів, дітей і їхніх батьків повинна лежати сукупність ідей, що визначають майбутнє школи, споруджуваної в ній гуманістичної виховної системи», що необхідно облік своєрідності навколишнього середовища [2, с.9].

Школа - середовище замкнуте, з встановленими зв'язками й відносинами. Організоване повноцінне дозвілля забезпечує учнів наступними альтернативними проєкціями:

- дозвіллевий час - час духовного спілкування шкільної молоді, тому що надає їй вільний вибір суспільно значимих ролей і положень, дозволяє займатися діяльністю, що розвиває необмежені можливості учнів, їхні таланти в найбільш доцільному застосуванні;

- дозвілля для школярів - сфера, у якій особливо яскраво й повнокровно розкриваються їхні природні потреби у волі й незалежності, активній діяльності й самовираженні;

- дозвілля - особлива соціальна сфера, де школярі задовольняють особистісні потреби, самооцінку власного «Я»;

- дозвілля - це зона активного спілкування, що задовольняє особистісні інтереси, потреби в контактах;

- школярі в сфері дозвілля більше відкриті для впливу й усіляких суспільних інститутів і організацій, створених суспільством. Це тим більше важливо тому, що значна частина молодіжного дозвілля безконтрольна.

Шкільному віковому періоду властиві такі соціально-психологічні риси як зростання самосвідомості, пошуки нових цінностей, романтичність сприйняття світу, творча ініціатива. Суверенний світ дозвілля забезпечує учнів діяльністю, в якій ці риси знаходять можливість активного застосування.

Підводячи підсумки, виокремимо основні вимоги щодо оптимальної організації дозвіллевої діяльності:

- учні повинні добре розуміти зміст, значення дозвіллевої діяльності, її правила, ролі, структуру, це буде сприяти самоактуалізації та самореалізації;

- дозвілля має містити внутрішні джерела саморозвитку як на фоні системи в цілому, так і на рівні всіх своїх елементів;

- дозвілля має містити прогресивні напрямки розвитку як розширення своїх можливостей, вільного вибору діяльності, безперервного відновлення змісту;

- дозвілля повинно виключати яку б не було можливість ризику, що загрожує життю й здоров'ю учнів, однак містити «межі труднощів»;

- дозвілля повинно виключати критичний азарт, усе, що принижує гідність його суб'єктів (принизливі правила й умови, образливі оцінки й т.д.);

– мати наявність обґрунтованої педагогічної підтримки учнів у просторі вільного часу, як умови їхнього індивідуального розвитку.

Таким чином, визнаємо, що школа відіграє важливу роль у вихованні підростаючого покоління, є центром організації педагогічно доцільної дозвілєвої діяльності учнів, може бути координатором виховного процесу в мікросоціумі. Включення старшокласника в сферу організації вільного часу відбувається в умовах добровільного й усвідомленого визначення їм своєї ролі й позиції в навколишньому світі, широкого вибору занять по інтересах, що надає можливості для його самореалізації і самоствердження. Уважне вивчення й облік потреби дітей, орієнтація на їхню індивідуальну своєрідність, забезпечення систематичної взаємодії з позашкільними установами, культурно - просвітницьким середовищем стають визначальними факторами позаурочної діяльності, що здійснює виховання. Можливості перебування школяра в різноманітних об'єднаннях (клас, клуби по інтересах, групи спілкування, тимчасові колективи, органи самоврядування й інші) дозволяють збагатити його особистий досвід, одержати інформацію про ті обставини, з якими він має зіштовхнутися в дорослому житті, краще адаптуватися в сучасних соціальних умовах.

Література:

1. Вульфів Б.З. Школьная комсомольская организация в системе воспитания личности старшеклассника. Автореф. дисс. докт. пед. наук.— М., 1989.— 32 с.
2. Затуливетер Л.А. Организованный досуг как фактор воспитания и развития учащихся: Автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.05. – Липецк, 1998. – 19 с.
3. Караковский В.А., Новикова Л.И., Селиванова Н.Л. Воспитание Воспитание ... Воспитание! Теория и практика школьных воспитательных систем.— М.: Новая школа, 1996.— 160 с.
4. Комарова А.И. Эстетическая культура личности. – К.: Вища школа, 1988. – 152 с.
5. Культура досуга / Под ред. В.М.Пича, И.В.Бестужева-Лада и др. – К.: КДУ, 1990. – 240 с.
6. Сухомлинский В.А. Павлышская средняя школа: Обобщение опыта учебно-воспитательной работы в сельской средней школе.— М.: Просвещение, 1979.— 160 с.

У статті викладені деякі аспекти які доводять, що школа є ефективним організатором дозвілєвої діяльності старшокласників в сучасних умовах.

УДК 37.015:371.5

С.І. Самаріна
м. Ніжин, Україна

ШКІЛЬНА ДИСЦИПЛІНА ЯК ПЕДАГОГІЧНА КАТЕГОРІЯ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства, його освітнього потенціалу та можливостей актуалізувалася проблема розробки нових підходів до організації цілісної системи виховання та навчання молоді з урахуванням прагнень до здобуття освіти загальноєвропейського рівня. Враховуючи тенденцію до постійного збільшення та розширення інформаційної насиченості вітчизняної шкільної освіти, виникає необхідність формування високоорганізованої та морально-стійкої особистості, здатної не тільки до усвідомлення цінності набутих знань, а й до особистого сприйняття норм моралі, правил поведінки, що є основними характеристиками дисциплінованості та вихованості особистості.

У наказі Міністерства освіти і науки України від 04.09.03. зазначається: «З метою забезпечення права громадян на здобуття повної загальної освіти та вдосконалення постійного контролю за охопленням навчанням і вихованням дітей і підлітків» необхідно «забезпечити безумовне дотримання в загальноосвітніх навчальних закладах Інструкції з боку дітей і підлітків шкільного віку» [7, с.28], в якій визначено основні права та обов'язки учнів. Відповідно до Статті 52 Закону України «Про освіту» учні мають дотримуватись статуту, правил внутрішнього розпорядку навчального закладу [5], що передбачає свідоме